

zagovornik občutil britkost, kakor jo občuti revež, ki si je z neznanskim trudom izredil prešička, ne, da bi ga sam za potrebo imel, ampak da bi ga prodal za davke; pa mu ga potepinski cigani otrovajo in požrejo. Misliti je, da bi potem tudi ciganov sit bil.“

Zgodovinske stvari.

Kršćanstvo pri Slovencih do Cirila in Metoda.

Spisal Ivan Lavrenčič.

(Dalje.)

III.

Skoro popolnem zatrto je bilo krščanstvo o prihodu naših še poganskih očetov. Da ni precej oživelo, potrjujejo zanesljivi historični virniki, kajti novi naseljenci skušali so si pred vsem pridobiti politično bodočnost; ta želja pa jih je zapletla v vojske z različnimi, deloma še divjimi, deloma uže omikanimi sosedi: na severozapadni strani z Bavarci, ki so posebno hlepeli po sedanjem Koroškem, — v zapadu z Longobardi, ki so stegovali svojo gospodujočo roko do Soče, — na jugu z Grki. Najhušji pa so bili Avari (Obri), kateri so gospodovali nad Slovenci čez 20 let. Napadali so od izhoda od ogerske strani skoro neprenehoma naše prednike; mastili so se od njihovih žuljev in grozovitosti počeli, katere opisovati se mi pero ustavlja. Čakali so rešenja, dokler jih ne oprosti težke sužnosti hrabri Samo, Slovan po rodu, ki po slavni zmagi 35 let (624—659) srečno vlada naše očete. Žalibože, da razdene po njegovi smrti nesrečna nesloga slovensko kraljestvo, ki je obetalo tako lepo bodočnost. Sledé mu vojvodje, ki so se še več kot preveč uklanjali tujim vlastim Bavarcem in Frankom; to pa je vzbudilo domače razpore, vsled katerih so izgubili mnogo pokrajin na Tirolskem in Solnograškem.

A odvisnost imela je tudi solnčno stran; to potrjuje razširjanje krščanstva od nemške strani. Solnograd bil je druga Akvileja (Oglej), kajti oskrboval je z dušno hrano Korotansko, ki je obsegalo zgornji del Krajne. Za južni del do Save so skrbeli marljivi oglejski patrijarhi. Natančnejih poročil o njihovem delovanju ni zapisala „Klijo“ — mati zgodovina v svojo knjigo. Gotovo je, da so pri spreobrnitvi južnih Slovencev pripomogli tudi tržaški škofje, posebno Primorcev, Kraševcev in Pivčanov. Če ne drugo, potrjuje vsaj to, da ste bili dekaniji postojnska in bistriška še le 16. julija leta 1830. tržaški odvzeti; kakor vipavska goriški, naslednici oglejske škofije.

Svetlejša je zgodovina o razširjanju krščanstva v pokrajinah nad Dravo, deloma nad Savo, to je po današnjem Štirnškem, Koroškem in Gorenjskem. Uže leta 630. je prišel utrehtski škof Amand k Slovincem. Ker je pa dobil nerodovitna tla, vrnil se je kmalu; kar je opravil, pozgubilo se je hitro. Več sadú je obrodil trud prvega solnograškega škofa sv. Ruperta, ki je prišel leta 696. iz Vormacije v Režno, glavno mesto Bavarskega, k vojvodi Teodu, da bi ondi sv. vero razširjal in utrjeval. Teodo sprejme ga z veseljem, dá se s svojo družino krstiti in dovoli mu, da se sme kjer koli hoče ustanoviti. Sv. Rupert si izbere razvaline razrušene Juvavije, ki se kmalu spremeni v sedanji Solnograd; sezida cerkev sv. Petra kot stolico in samostan za menihe in družega za nune. Od tod potuje po deželi in prestopivši meje Bavarske, pride k Slovincem, katere podučuje in krsti. V Celji vzdigne svetinje sv. Maksimilijana škofa in mučenca, s

katerimi se vrne v stolico svojo Solnograd. *) Nekateri še celó trdé, da je potoval še dalje proti jugu in da je po današnjem Dolenjskem, če ne neposrednje, vsaj posrednje po svojih učencih vzvišeni nauk podučeval, kar potrjuje Št. Rupert in njemu posvečena cerkev. **) Od radosti, da prinaša njegov trud stotern sad, pokliče iz Nemčije 12 svečnikov, med drugimi Hunialda, Gizilarja in Doninga, ki so tudi v Korotanijo pridno zahajali.

Sv. Rupert, vrnivši se l. 706. v Vormacijo, ***) izroči stolico Ancogol-u, ki se pa kakor njegov naslednik Vital ne briga za Slovence. Novih učiteljev ni več v deželo; stari pa se pozgubé. Krščanstvo gré rakovo pot, dokler ne napoči v drugi polovici osmega stoletja bolja doba, to je za časa politične sužnosti naših očetov.

(Dalje prihodnjic.)

Narodno delovanje na glasbenem polju.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani je koncem preteklega leta se zopet oglašila z izdanjem sedmega in osmega zvezka „Zbirke slov. napevov, ubranih za čvetero ali petero moških glasov“ in pa s 4 snopiči „Lavorike“, zbirke moških čveterospevov in zborov“. — S tem tudi v vnanji obliki jako odličnim izdanjem je izdatno pomnožila gradivo lepega narodnega petja ter še osobito čitalnicam podala krasnih pesem na izbiro, nadaljevaje od leta 1872. to, kar je l. 1848. „Slov. društev“ pričelo s „Sloven. Grlico“ in so potem nadaljevali Fleišman, Rihar, Vilhar. — Naj tem vsticam dodamo iz odborovega poročila o delovanju „Glasbene Matice“ leta 1879—1880 nekoliko odlomkov.

„Iz zrna zrastle je v 9 letih torej — po vestni oskrbi — drevo, ne mogočno, a zdravo, ki dopušča upanje, da postane močno — košato. — Vspela se je „Glasbena Matica“ do osiguranega stanja, ki jej daje moč, dalje delati na narodnem glasbenem polju v korist in čast domovine, ako jej tudi pičla podpora ne dovoljuje vzvišenemu, začetkom si stavljenemu cilju brzim korakom bližati se. Temu je krivo malo število članov in — bodi potoženo — slabo uplačevanje doneskov. — Ustanovitelji prepotrebne družva za ohranjenje in kultiviranje narodne pesni in glasbe računili so pač, da je po Slovenskem nad 1000 šol in učiteljev, blizu toliko duhovnov, nad 100 društev in mnogo mnogo prijateljev petju in glasbi, takih, ki bi se zanimati mogli in morali za „Glasbeno Matico“ in podpirati prelepo podjetje; ali imenik kaže 174 udov, kar drastično priča, da le malo onih, katerih bi se iskalo, se tam najde, — priča, kako zeló se je osnemateljni odbor leta 1872. motil. — Pri oskromnih dohodkih trebalo je res požrtvovalnega delovanja in stroge varčnosti, da je društvo prihranilo 2413 gold. 30 kr. skupnega imenja, ter da je ob enem zadostovalo namenu in častitim članom.

Skozi vseh 9 let so glavni funkcionarji eni in isti ostali: predsednik g. Franjo Ravnihar, blagajnik g. Franc Drenik, tajnik g. Vojteh Valenta, in načelnik artistskega odseka g. Feliks Stegnar; in ves ta čas zvesti podpiratelji in sodelavci bili so gospodje: dr. G. Ipavec, Danilo Fajgelj, Franjo Gerbic, deloma Nedved in Förster, zlasti pa imenovani g. dr. G. Ipavec, kateri je vse svoje skladbe daroval, in v resnici bil glavni

*) Huber „Christianisirung Südostdeutschlands“. Zvezek III. str. 148.

**) Cerkev so gotovo sezidali pred l. 811. nemški (solnograški) duhovniki in ne pozneje oglejski patrijarhi, ki so solnograške nadškofe in duhovnike čez vse črtili.

***) Jireček „Entstehen christlicher Reiche“ II. str. 103.

steber, odličen dobrotnik „Glasbeni Matici“, na čemer mu bodi iskrena hvala in slava!

Glasbena matica se je vseskozi držala pravil: delati na to, da vzraste slovenska glasbena literatura, na svitlo dajati kompozicije za cerkev, šolo in dom. V 3. občnem zboru obljubljeni zbirke šolskih pesni „Glasbena Matica“ ni mogla na svitlo dati; gosp. skladatelja so nekaj pesniki zadržavali z obljubljenimi pesnimi, nekaj ni bilo tvarine še dogotovljene, kajti načrt je bil jako obširen z ozirom na različne učne stopinje in razrede, zato je društvo moralo za časa skrbeti, da spravi druge muzikalije na svitlo; to pa in okoliščina, da je „Matici“ vedno manj podpore prihajalo od udov, je dalo gosp. skladatelju po dovršenem delu povod, da je sam na svitlo dal in založil lepo delo, ki je domači glasbeni literaturi na vso čast, ter ima slovenska ljudska šola prijetno dolžnost, da hvaležna ostane požrtvovalnemu gospodu skladatelju za izdaje.

Za cerkev „Glasbena Matica“ ni mnogo izdala, ker se je ustanovilo Cecilijansko društvo z odločnim namenom, skrbeti za cerkveno petje in godbo. Vendar „Glasbena Matica“ ne misli skrčiti svojega delovanja, ona bode marveč i prihodnje izdajala slovenske kompozicije za cerkev. Najobilneje oskrbela je „Glasbena Matica“ pevška društva in salon po izdajah četerospevov in pesni sè spremljevanjem na glasoviru, ter je ustregla društvom in posameznim s potrebnim muzikalnim gradivom.“

Naj bi vrlemu društvu čedalje več dohajalo tudi finančne podpore! —

Književne stvari.

Vredništvu „Novic“ je došla z Dunaja nova nemška knjiga, zanimiva osobito onim, ki se zanimajo za časnike, ki v Avstriji in na Ogerskem izhajajo v različnih jezikih. Ime tej obširni knjigi, ki šteje 227 strani, je „Die Publicistik der Gegenwart“.

Ona nam razklada časniške razmere v cesarstvu avstrijsko-ogerskem (die Pressverhältnisse im Kaiserstaate Oesterreich Ungarn).

Knjiga imenuje 1022 časnikov, ki izhajajo v posameznih deželah avstrijsko-ogerskih v različnih jezikih, naj so politični ali nepolitični. Vsakemu časniku je kratka kritika dodana in povedano, ali je dnevnik, tednik itd., kolika mu je naročnina, koliko naročnikov šteje itd. Da tako obširno delo ni brez pomot, ni čuda, vendar smemo reči, da so založniki te „Publicistike“ si iskali zanesljivih sodelavcev povsod. V končnem pregledu kaže knjiga političnih katoliških časnikov 78, nekataloških pa 230, — nepolitičnih pa 714. Cena tej knjigi, ki se dobiva v agenturi Leona Wörla na Dunaji (Spiegelgasse 12) in v vseh večih bukvarnah, je 1 gld. 80 krajc.

Česar je o različnih časnikih težko kje drugod zvedeti, zvé se iz te knjige, je tedaj priporočila vredna.

Šolske stvari.

* *Bolgarska narodna skupščina* je vkljub temu, da je vojaška dolžnost občna, sklenila, da se učitelji ljudskih šol ne jemljejo k vojakom.

* *Slovenskih dijakov* je po nam obližnjih gimnazijah in realkah, kakor je „Kres“ izračunal, najmanj 1450. Imeli bi toraj lahko pet slovenskih srednjih šol, na vsaki malo da ne tristo Slovencev.

Ni ne boj rodoljubov naših za narodnost našo nastal še le v novejših časih!

Da tudi pesniki slovenski so uže o pričetku tega stoletja nasproti vragom našim bojevali duševni boj za narodne pravice naroda svojega, to nam kaže med drugim tudi priprosta pesmica iz leta 1813. Modrinjaka, župnika pri sv. Miklavžu v Ljutomerskih goricah, natisnena v zbirki Stanko Vrazovi: „Gusle i Tambura“.

Ker je prilična tudi sedanjemu, času, naj jo natisnemo, da jo beró naši nemčurji. Glasí se tako-le:

Amico Zvetkoni. *)

Akrostikon.

Zadni človek je na svéti,
Ki svoj rod za nič drži:
Zapstoj so mu rožni cvéti;
Njemu nikaj nediši.

V nadrah maternih se shrani,
V njeni reji se zredi;
Mačoho oslepno brani,
Mater pa za nič drži.

Erjav, kakti Judež bódi!
Naj te pes za plotom jé!
Med Slovence naj ne hodi,
Kdor je prav Slovenec né!

Ti prijatelj, Cvetko, jesi
Matrne dežele cvet;
Z Dornavske Kamérske vesi,
Z lukom zrejen, pa oplet.

Kókol nesi med pšenicoj,
Ščipek raseš zmed kopriv,
Kókol strga se že s klicoj,
Ščipek pa je ves pikljiv.

O! Kak ja želim Vam vživat
Dugo, podmesečni svét!..
Primic, Šmigoc, Cvetko vivat
Dosti dosti dugo lét!

Mnogovrstne novice.

* *Kraška burja* se je na sv. treh kraljev dan zale-tela dalječ okrog, a osobito je divjala v Trstu, kjer jo „Edinost“ tako-le opisuje: „Ob 4. uri popoludne je zrastle tako, da je ljudi metala, marsikedo je objel poulični kamen, da ga ni treščila ob zid. Stražniki javne varnosti so imeli polne roke, na bolj nevarnih krajih so spremljali ljudi. Okna so žvenketala, kakor bi se dvajsetice razsipale, korci raz streh so pádali; na železnici je prevrgla burja dva prazna vagona in na nadzorništveni hiši razkrila streho. Podirala je dimnike, ták se je zvalil pri necem peku v pritlično pekarijo, prebil je streho ter hudo poškodoval dva pekovska fanta, da so ju morali v bolnico nesti. Več hišam je olupila namet. Brzobjavne poteze so ležale na ulicah zamotane. Več ljudi je bilo deloma hudo, deloma lahko ranjenih, ker jih je burja neusmiljeno po tleh pometala. Nekega moža je burja v morje vrgla; ko mu je bližnja ladija sunila čoln, da se otme, prebrnil je silni piš čoln in moža, ki se je za-nj prijel, pogreznil v mrzli grob. Nek kapitan Lloydovega parnika je hotel iti na parnik, pa tudi njega je pomela burja v morje, vendar so ga

*) „Prijatelju Cvetku“. Cvetko, prijatelj Modrinjakov, bil je župnik v Ptujih.